א) זבחים דף סח., ב) [עי' בתוי"ט], ג) שבת קנב. ע"ש, ד) [נ"ל בתרים], ה) [נ"ל עגלה ערופה סוטה מט. ועי' תוי"ט פ"ט דסוטה בסופו ד"ה ר' פנחס בן יאיר], ו) נ"ל באות, ז) [נ"ל דכל הצלמים], ח) נ"ל לכנוס.

הגהות הב"ח

(א) מפרש ד"ה אמר ר' יהושע וכו'. אלא גרוטאות היינו:

שיטה מקובצת

א] (ובראשונות: אמר ר"י כו' והכא): ב] הארץ מה חכמה יש להם ועל:

תורה אור השלם

א) מֵסִיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּח: [איוב יב, כ]

ב) בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה: [איוב יב, יב]

[א] בן עזאי אומר שתי חטאות [ב] אמר רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה כיצד קולו שבעה ב' קרניו לשתי חצוצרות שתי שוקיו לשני חלילים עורו לתוף מעיו לנבלים בני מעיו לכנורות ויש אומרים אף צמרו לעשות תכלת ר"ש בן עקשיא אומר [ג] זקני עם הארץ כל זמן שהם מזקינים דעתן מיטרפת עליהם שנאמר [א] מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח אבל זקני תורה אינן כן אלא כל זמן שהם מזקינים דעתם מתישבת עליהם שנאמר [ב] בישישים חכמה ואורך ימים תבונה:

הדרן עלך במה דברים וסליקא לה מסכת קנים

בן עזאי אומר שתי חטאות. בן עזאי לטעמיה לעיל דאמר הכל הולך אחר הראשון וכיון דאיכא לספוקי שמא הראשונים למעלה נעשו וכבר יצאה ידי עולתה צריכה להביא חטאת מאותו המין והיא אינה יודעת איזה מין היה לפיכך תביא שתי חטאות משני מינין וחטאות הללו אין נאכלות שהרי על הספק באות ואין מליקתן מליקה להתירן באכילה כי שמא קרבה כבר חטאתה בראשונות [א] והכא נמי בשנדרה תחלה ואינה יודעת מה פירשה לא היתה צריכה אלא ד' פרידות לנדרה ושתים לחובתה אחד לעולה וא' לחטאת ועכשיו שכבר הביאה ארבעה פרידין צריכה להביא עוד ארבעה לנדרה וארבע' לחובתה כך פירשה רבינו ע"ה בזבחים. ורבינו יצחק בר יהודה פי' שיטה אחרת: שני קנים אחד קבעה לנדרה שאמרה קן זה יהא לחובתי וקבעה אחד לעולה ואחד לחטאת ועשה הכהן שנים למעלה ושנים למטה ואינו יודע איזה למעלה ואיזה עשה למטה וגם היא שכחה מה שפירשה לנדרה בשעת נדר לפיכך צריכה להביא ארבעה פרידין שתי תורים ושני בני יונה לנדרה דשמא אותן שקבעה לנדרה שתיהן נעשו למטה ולא יצאת ידי נדרה כלל וצריכה שתי קינין משני מינין לספק פירושה וחטאת אחת ממין הראשונים תביא עכשיו תור לחטאת ושמא חטאת הראשונה נעשית למעלה ופסולה אבל לעולת חובתה אינה צריכה להביא ממה נפשך דאם אותם תורים שקבעה לנדרה נעשו שתיהן למטה א"כ חובתה נעשית כולה למעלה ויצאת ידי חובתה מעולה ואם חובתה נעשית עולה למטה וחטאת למעלה אם כן נדרה נמי נעשית אחת למעלה וא' למטה ויצאתה ידי נדרה מתור אחת ושתי תורים שהביאה עכשיו באחת יצאת ידי נדרה ובאחת ידי עולת חובתה ואם חובתה נעשית כולה למטה והחטאת כשר והעולה פסולה יהיה א' לעולת חובתה וא' לנדבה כי נדרה היה כולו למעלה וחטאת שמביאה עכשיו תביא על הספק ולא תאכל ואם היו הראשונים יונים תביא עכשיו בני יונה ועולה אינה צריכה ממה נפשך כמו שאמרנו בתורים ומשני מינין כגון אם שכחה איזה מין קבעה לנדרה ואיזה קבעה לחובתה וגם שכחה מה שפירשה בשעת הנדר ועשה הכהן כל מין ומין אחת למעלה ואחת למטה שהיה סבור שניהם חובות סתומות תביא לנדרה שתי תורין ושני בני יונה לפי שאינה יודעת איזה מין קבעה לנדרה ואי זה קבעה לחובתה וגם שני מינים צריכה לחטאת לזווג לעולת חובתה שכבר קרבה בראשונה ממה נפשך כי אינה יודעת מאיזה מין היתה ואנן תור כנגד תור ויונה כנגד יונה בעינן כדאמרינן לעיל: **אמר רבי יהושע זהו שאמרו כו'.** כלומר דהא דאמרינן בעלמא כשהוא חי כו' כיצד קרניו שתי חצוצרות לנוים לשיר אבל מה ששנינו במנחות (דף כח.) מעשת של כסף ולא מרבי בהקומץ רבה (שם) אלא (א) מתכות היינו לכהנים דוקא כך השיב רבינו יעקב לרבי מיהו מהכא לא קשיא מידי דאיירינן לה בשופר של ראש השנה ואי אמרינן דהסיא דמנחות דוקא בשל משה הוה ניחא טפי: **אף צמרו לעשות תכלת.** נראה דהא נמי שייך לקול שעושין ממנו מעיל שכולו תכלת והיה פעמון זהב בתוך הרמונים כדתניא בסוף פרק המזבח מקדש (זבחים פח:) ותנא קמא לא חשיב ליה לפי שאינו מוציא הקול כי אם הפעמון זהב: **רבי שמעון בן עקשיא אומר.** נראה דמייתי הך מלתא שדומה לה שכמו שכשהוא מת קולו שבעה כמו כן זקני תורה כל זמן שמזקינין ובאין לתשות כח מוסיפין חכמה ואחרים לטירוף דעת: **מסיר שפה לנאמנים.** בעם הארץ משתעי קרא כדכתיב [ד] לעיל מסיר לב ראשי עם הארץ: **בישישים חכמה.** היינו תלמידי חכמים דאילו בעם הארץ [ה] חכמת מה להם ועל הא מלתא ר"ש בן עקשיא שונה אותה בלשון ברייתא בפרק שואל (שבת קנב.) וקאמר תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר ואם היא משנה היה לו לומר שם תנן התם וכן יש בסוף פ' [ו] עשרה יוחסין (קדושין עט) ברייתא אחר סיום המשנה של שם:

הדרן עלך במה דברים אמורים וסליקא לה מסכת קנים

בן עזאי אומר שתי חטאות אחת תור ואחת בן יונה. בן עזאי לטעמיה דאמר לעיל פרק שני הכל הולך אחר הראשון שיש לה להביא השני ממין הראשון הילכך זו שאינה יודעת איזה מין הביאה ראשון ושמא כולם למעלה קרבן ויצאה ידי עולת חובתה ואינה יודעת מאיזה מין לכך צריכה להביא שתי חטאות משני מינים ובין לרבנן בין לבן עזאי אין חטאות הללו נאכלות שהרי על הספק [ו] באה שיש לומר הראשונים למטה קרבן וכבר יצאה ידי חטאת לשון רש"י שפירש בזבחים: **אמר** רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו ז'. בגמ' קמשתעי קרא דכשהוא חי אין לו אלא קול אחד וכשהוא מת קולו ז' ומפ' כיצד קולו ז' אף זו בתחילת קרבנותיהן ולא ידעה מה פירשה דייה בד' פרידין עולות לנדרה ושתים לחובתה א' חטאת ואחד עולה עכשיו שהביאה ארבע פרידין צריכה להביא עוד שמונה פרידין ארבע עולות לנדרה וב' עולות וב' חטאות: **שתי** קרניו לעשות שתי חצוצרות. ובהקומץ רבה (מנחות דף כח.) אמרי' שתי חצוצרות של כסף באות והכא אמרי' דמקרנים עשויות חצוצרות וי"ל דאותם שהיו למסע המחנות בימי משה דוקא היו של כסף אבל אותם שהיו לשיר על הקרבן היו מקרנים אי נמי חצוצרות דהכא היינו שופרא מדאישתני שמייהו כדאיתא שילהי פרק במה מדליקין (שבת דף לו.) ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לד.) דקרו לשופרא חצוצרתא אבל ההיא [ז] דאין מעמידין (ע"ז דף מז.) ליכא לשנויי הכי דאיירי התם בשופר דהא לענין קרבן איירי התם ועל הקרבן היו משוררין בחצוצרות כדכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם (במדבר י): **שתי** שוקיו. עצמות שוקיו לעשות חלילין: מעיו. הכרס הגדול לעשות תוף: בני מעיו. הדקין לעשות נבלים וימין לכנורות. ויש אומרים אף צמרו לעשות תכלת דמעיל של כהן גדול היו על שוליו פעמוני זהב ורמוני תכלת כמין רמונים היו עשרים מצמר צבוע בתכלת ועשרים קשים ותלוין בשולי המעיל אצל הפעמונים כדכתיב (שמות כח) פעמון זהב ורמון על שולי המעיל סביב כשנוגפים פעמונים אל הרמונים בשעת הילוכו ונשמע קולו בבואו אל הקדש וזהו דרך נימוס שלא [ח] להכנס אל ההיכל פתאום בלתי ביום הכפורים: **זקני** תורה כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה:

הדרן עלך במה דברים אמורים וסליקא לה מסכת קנים

פירוש הרא"ש

בן עזאי אומר ב' חטאות. אזיל לטעמיה דאמר [שם] הכל הולך אחר הראשון ושמא עשאן כולן למעלה ויצאה ידי א) עולה. וצריכה להביא חטאתה ממין עולתה. ואינה יודעת מאיזה מין הביאה עולתה. לפיכך צריכה להביא מספק תור ובן יונה לחטאת. ובין לרבנן ובין לבן עזאי אין החטאות הללו נאכלות. דשמא יצאה כבר ידי חטאתה. כן פרש"י משנה זו בזבחים פרק חטאת עוף [דף סו סח.]. ולא היה צריך לפרש כן בגמ' אחרונה דנתנתן לכהן בקבעה נדרה דבלא קביעות צריכה להביא כל אלו לספק פירושה ב) וכו' [עי' בתוס' שם] (וזו נמי מתחילה דייה בשני קינין לספק פירושה וקן לחובתה והביאה ד' פרידין וצריכה להביא עוד): **שתי קרניו שתי חצוצרות.** לשיר של הלוים ומה ששנינו במנחות [דף כח.] חצוצרות היתה באה מעשת של כסף. היינו לכהנים ג). א"נ חצוצרות דהכא היינו שופרא כדאמרינן [שבת לו. סוכה לד.] דתלת מילי אישתני שמייהו שופר חצוצרות כו': **[וי"א אף צמרו].** לתכלת ומשיב ליה ברמזי קולות לפי שרמוני תכלת היו על המעיל בין הפעמונים המשמיעים קול ורבי יהושע לא חשיב ליה לפי שהרמונים אינם משמיעים קול (מהיים)[אלא הפעמונים]: **ומפיים רבי שמעון בן (מנסיא) [עקשיא].** פי' משום דתנא כשהוא מת קולו ז' תנא נמי להך מתניתין דדמיא ליה זקני תורה כשמזקינין ובאין לידי תשות כח. שאחרים דעתן מטורפת. הן מוסיפין חכמה ול"נ משום דמסכת קינין פרפראות לחכמה וצריכין ישוב דעת מייתי לה להך מתניתין הכא: **מסיר שפה לנאמנים כו'.** בעם הארץ משתעי קרא וסמיך ליה דכתיב מסיר לב ראשי עם הארץ: **בישישים חכמה.** היינו תלמידי חכמים דאילו עמי הארץ מאי חכמה אית בהו ובשבת פרק שואל [דף קנב.] תני ר"י בר ר' יוסי אומר ת"ח כ"ז שמזקינין כו'. וברייתא היא ומייתי לה הכא בסיום המשנה משום דדמיא לה וכן בסוף מסכת קידושין [נ"ל סוטה מט.] מייתי ברייתא בסיום המשנה:

נשלמה מסכת קנים

יעיד קינו א) נ"ל עולת חובתה. ב) פירושה וכו' הס"ד ומה"ד אמר ר' יהושע זהו שאמרו כו' וזו נמי מתחלה די לה בשני קינין לספק פירושה וקן לחובתה ועכשיו שהקריבה והביאה ד' פרידין צריכה להביא עוד כו' כצ"ל. ג) ר"ל כדאיתא בפ"ז דתמיד ושני כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי חצוצרות של כסף בידם.